

Na osnovu člana 16. stav (1) Zakona o radijacijskoj i nuklearnoj sigurnosti u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 88/07) i člana 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09), direktor Državne regulatorne agencije za radijacijsku i nuklearnu sigurnost donosi

PRAVILNIK
o kontroli zatvorenih radioaktivnih izvora visoke aktivnosti i orfan izvora

DIO PRVI - OPŠTE ODREDBE

Član 1.
(Predmet)

Ovim pravilnikom propisuju se obaveze pravnih lica koja posjeduju radioaktivne izvore visoke aktivnosti, nivoi aktivnosti koji definišu zatvorene izvore visoke aktivnosti, postupanje sa orfan izvorima u slučaju njihove detekcije, obaveze nosilaca autorizacije koje se odnose na obuku zaposlenih u vezi sa orfan izvorima, obaveze pravnih lica koja se bave sakupljanjem metalnog otpada u vezi sa orfan izvorima, kao i druga značajna pitanja u vezi sa radioaktivnim izvorima visoke aktivnosti i orfan izvorima.

Član 2.
(Cilj i sadržaj)

Cilj ovog Pravilnika je sprečavanje ekspozicije profesionalno izloženih lica i stanovništva jonizirajućem zračenju zbog neadekvatne kontrole zatvorenih radioaktivnih izvora visoke aktivnosti i orfan izvora.

Član 3
(Definicije)

Termini i izrazi koji se koriste u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- a) *Kontejner izvora*: Zaštita koja sadrži zatvoreni izvor i koja ne čini integralni dio izvora, ali se koristi za transport, rukovanje i drugo.
- b) *Izvor visoke aktivnosti (eng.: High activity sealed source - HASS)*: Zatvoreni radioaktivni izvor koji sadrži radionuklid čija aktivnost je jednaka ili viša od aktivnosti date u Aneksu ovog pravilnika, u trenutku proizvodnje ili ako je on nepoznat, u momentu uvoza. U ove izvore spadaju zatvoreni izvori kategorije 1, 2 i 3, definisani Pravilnikom o notifikaciji i autorizaciji djelatnosti za izvorima zračenja („Službeni glasnik BiH“, broj 66/10).
- c) *Izvor visoke aktivnosti koji nije u upotrebi*: Izvor koji više nije u upotrebi i ne postoji namjera da se dalje koristiti za djelatnost za koju je izdata autorizacija.

- d) *Orfan izvor*: Zatvoreni izvor čija je aktivnost u momentu detekcije viša od nivoa izuzeća, a koji nije pod regulatornom kontrolom iz razloga što to nikad nije bio ili je napušten, izgubljen, ukraden odnosno nedozvoljeno prenesen novom vlasniku bez njegovog znanja.
- e) *Priznati objekat*: Objekat autorizovan od strane Agencije za dugotrajno ili privremeno skladištenje, kao i za odlaganje radioaktivnih izvora.
- f) *Operativna kontrola*: Kontrola koja predstavlja odgovarajuća ispitivanja integriteta izvora i osobina uređaja koji sadrže radioaktivni izvor.
- g) *Transfer*: podrazumjeva prenos izvora sa jednog nosioca autorizacije na drugog.

DIO DRUGI – IZVORI VISOKE AKTIVNOSTI

Član 4. (*Autorizacija*)

Pravna lica koja namjeravaju posjedovati i koristiti radioaktivne izvore visoke aktivnosti moraju pribaviti autorizaciju u skladu sa Pravilnikom o notifikaciji i autorizaciji djelatnosti s izvorima jonizirajućeg zračenja.

Član 5. (*Nivoi aktivnosti*)

Nivoi aktivnosti koji definišu izvore visoke aktivnosti su dati u Aneksu ovog pravilnika.

Član 6. (*Testovi operativne kontrole*)

- (1) Nosilac autorizacije koji posjeduje izvor visoke aktivnosti dužan je da angažuje autorizovani tehnički servis za radijacijski monitoring radnog mjesta u cilju:
  - a) Provođenja operativne kontrole izvora visoke aktivnosti u periodičnim intervalima ne dužim od jedne godine;
  - b) Provođenja operativne kontrole u slučaju incidenta koji može uticati na integritet izvora visoke aktivnosti i provesti testove koji garantuju hermetičku zatvorenost izvora i odsustvo površinske kontaminacije.
- (2) Testovi iz stava (1) ovog člana se provode u skladu sa standardom ISO 9978 posljednjeg izdanja.

Član 7. (*Redovna provjera lokacije*)

Nosilac autorizacije koji posjeduje izvor visoke aktivnosti dužan je provjeravati najmanje jednom u mjesecu da li se izvor visoke aktivnosti nalazi na lokaciji korištenja ili

skladištenja, ispravnost uređaja koji sadrži izvor visoke aktivnosti, vidljivost oznaka i voditi evidenciju o izvršenim provjerama u skladu sa važećim propisima.

Član 8 (Plan mjera)

Nosilac autorizacije koji posjeduje izvor visoke aktivnosti dužan je da sačini pisani plan sa predviđenim mjerama za sprječavanje neautorizovanog pristupa izvoru, gubitka ili krađe izvora i oštećenja izvora u slučaju požara i drugih oštećenja.

Član 9 (Specifične okolnosti)

- (1) Nosilac autorizacije koji posjeduje izvor visoke aktivnosti dužan je da bez odlaganja obavijestiti Agenciju o gubitku, krađi ili neautorizovanom korištenju izvora visoke aktivnosti.
- (2) Nosilac autorizacije koji posjeduje izvor visoke aktivnosti dužan je nakon požara ili bilo kojeg događaja koji može oštetiti izvor, obezbjediti provjeru integriteta svakog izvora visoke aktivnosti i o preduzetim mjerama obavijestiti Agenciju bez odlaganja.
- (3) Zabranjeno je korištenje oštećenog izvora visoke aktivnosti i njegove opreme koja je oštećena.

Član 10 (Izvor visoke aktivnosti koji nije u upotrebi)

- (1) Nosilac autorizacije koji posjeduje izvor visoke aktivnosti dužan je izvor visoke aktivnosti koji nije u upotrebi vratiti proizvođaču, sa kojim je prethodno potpisan ugovor ili izvršiti transfer takvog izvora drugom autorizovanom korisniku ili u priznati objekt, bez neopravdanog odlaganja, a najduže u roku od šest mjeseci od dana kada je izvor prestao da se koristi.
- (2) Nosilac autorizacije koji posjeduje izvor visoke aktivnosti dužan je bez odlaganja obavijestiti Agenciju o datumu prestanka korištenja izvora visoke aktivnosti.
- (3) Zabranjen je transfer izvora visoke aktivnosti koji nisu u upotrebi pravnim licima koja nisu autorizovana u skladu sa važećim propisima o radijacijskoj i nuklearnoj sigurnosti.

Član 11 (Dokumentacija)

- (1) Nosilac autorizacije koji posjeduje izvor visoke aktivnosti mora posjedovati pisanu dokumentaciju koja sadrži:
  - a) Podatke iz člana 12 ovog pravilnika;
  - b) Informaciju o vrsti radionuklida;
  - c) Informaciju o aktivnosti izvora na referentni datum;

- d) Fotografije izvora, kontejnera izvora i druge opreme.
- (2) Dokumentacija iz stava (1) ovog člana mora se čuvati na bezbjednom mjestu, različitom od mjesta na kojem se nalazi izvor visoke aktivnosti.

Član 12.

(Obaveze uvoznika izvora visoke aktivnosti)

Uvoznik izvora visoke aktivnosti dužan je osigurati:

- a) da se svi izvori mogu identificirati pomoću jedinstvenog broja, u saglasnosti sa oznakama zahtjevanim u Standardu ISO 2919 posljednjeg izdanja, pri čemu broj mora biti ugraviran ili pričvršćen na izvoru.
- b) da je identifikacioni broj izvora označen na kontejneru. Ako to nije moguće, ili kada se transportni kontejner ponovo koristi više puta, kontejner mora sadržavati informacije o identifikaciji, prirodi i aktivnosti izvora. Kontejner mora u svim slučajevima biti označen sa osnovnim simbolom u standardu ISO 7010 posljednjeg izdanja za kontejner za radioaktivne materijale.
- c) da svaki izvor visoke aktivnosti ima fotografiju njegovog prototipa i njegovog tipičnog kontejnera.

DIO TREĆI - ORFAN IZVORI

Član 13.

(Detekcija orfan izvora od strane stanovništva)

- (1) Agencija će predvidjeti odgovarajuće procedure o načinu obavještanja nadležnih organa i načinu postupanja stanovništva u svim slučajevima pronalaženja orfan izvora.
- (2) Procedure iz stava (1) ovog člana objavljuju se na službenoj internet stranici Agencije.

Član 14.

(Detekcija orfan izvora na graničnim prelazima)

- (1) Agencija uspostavlja saradnju sa carinskim i policijskim organima koji vrše kontrolu uvoza i izvoza roba u cilju detekcije orfan izvora na graničnim prelazima.
- (2) Agencija donosi vodič o procedurama postupanja organa iz stava (1) sa orfan izvorima na graničnim prelazima.
- (3) Vodič iz stava (2) ovog člana objavljuje se na službenoj internet stranici Agencije.

Član 15.

(Detekcija orfan izvora u objektima za skladištenje i reciklažu metalnog otpada)

- (1) Objekti za skladištenje i reciklažu metalnog otpada dužni su imati opremu za detekciju orfan izvora i lice koje je pohađalo obuku za postupanje u slučaju detekcije orfan izvora i za rukovanje opremom.
- (2) Objekti iz stava (1) ovog člana dužni su sačiniti plan postupanja u slučaju detekcije orfan izvora.
- (3) Agencija donosi vodič o procedurama postupanja sa orfan izvorima u objektima iz stava (1) ovog člana.
- (4) Vodič iz stava (3) ovog člana objavljuje se na službenoj internet stranici Agencije.

Član 16

(Kontaminacija metala)

- (1) Objekti za reciklažu metalnog otpada dužni su da bez odlaganja obavijeste Agenciju o eventualnom topljenju orfan izvora.
- (2) Zabranjena je dalja obrada kontaminiranog metala bez odobrenja Agencije.

Član 17.

(Informisanje o orfan izvorima)

Svi nosioci autorizacije koji obavljaju djelatnost sa radioaktivnim izvorima dužni su informisati zaposlene o načinu na koji se vrši sigurno upravljanje izvorima, mogućim posljedicama gubitka kontrole nad izvorima i načinom postupanja u tim slučajevima.

Član 18.

(Obuka o orfan izvorima)

- (1) Obuku lica koja na bilo koji način mogu doći u dodir sa orfan izvorima, a posebno lica iz člana 14 i 15 ovog pravilnika, vrši autorizovani tehnički servis.
- (2) Obuka mora sadržavati slijedeće elemente:
  - a) informisanje o mogućnosti da se mogu susresti sa radioaktivnim izvorom,
  - b) metode vizuelne detekcije izvora i njihovih kontejnera,
  - c) osnovne informacije o jonizujućem zračenju, njegovim efektima i mjerama za zaštitu od zračenja,
  - d) mjere koje je potrebno preduzeti na licu mjesta u slučajevima gdje je izvor detektovan ili se sumnja na njegovo prisustvo.

Član 19

(Upravljanje orfan izvorima)

- (1) Agencija će po potrebi organizovati kampanju traženja orfan izvora koji se mogu pojaviti od djelatnosti sa radioaktivnim izvorima.
- (2) U slučaju pronalaska orfan izvora tokom kampanje iz stava (1) ovog člana sve troškove zbrinjavanja pronađenih orfan izvora snosi Agencija.

Član 20.

(Finansijske garancije)

- (1) Troškovi koji se javljaju kod pronalaska orfan izvora, kao i od intervencije za saniranje ovih izvora ili u slučaju radioloških hitnih slučajeva sa ovim izvorima, padaju na teret vlasnika izvora.
- (2) Ukoliko vlasnik izvora nije poznat troškovi koji se javljaju kod pronalaska orfan izvora, kao i od intervencije za saniranje ovih izvora ili u slučaju radioloških hitnih slučajeva sa ovim izvorima, padaju na teret Budžeta intitucija BiH.

Član 21.

(Saradnja Agencije sa drugim nadležnim organima u slučaju pronalaza orfan izvora)

- (1) U slučaju kada je pronađen orfan izvor, a posljednji vlasnik izvora nije poznat, Agencija obavještava nadležni policijski organ u cilju preduzimanja mjera za identifikaciju odgovornog vlasnika izvora.
- (2) Agencija informiše nadležna ministarstva zdravstva i javnost o pojavi orfan izvora u cilju preduzimanja mjera radi adekvatne zaštite stanovništva od jonizujućeg zračenja.

DIO ČETVRTI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 22.

(Međunarodna saradnja)

Agencija će imenovati kontakt osobu odgovornu za međunarodnu saradnju i razmjenu informacija sa drugim državama i sa relevantnim međunarodnim organizacijama u vezi sa svim pitanjima relevantnim za kontrolu izvora visoke aktivnosti i orfan izvora.

Član 23.

(Usklađivanje propisa)

Pravna lica koja obavljaju djelatnost sa izvorima jonizujućeg zračenja i pravna lica koja se bave skladištenjem i reciklažom metalnog otpada dužna su u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog pravilnika uskladiti svoje poslovanje s odredbama ovog pravilnika.

Član 24
(Obaveza autorizovanih pravih lica)

Nosioci autorizacije koji posjeduju izvore visoke aktivnosti dužni su u roku od 3 mjeseca od stupanja na snagu ovog pravilnika Agenciji dostaviti finansijske garancije o zbrinjavanju izvora nakon upotrebe ili kopiju ugovora o vraćanju izvora proizvođaču nakon prestanka korištenja izvora.

Član 25
(Stupanje na snagu)

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

DIREKTOR

Broj: _____/12
Sarajevo, _____2012. godine

Emir Dizdarević

ANEKS

Tabela: Nivoi aktivnosti koji definišu izvore visoke aktivnosti:

Za radionuklide koji nisu sadržani u Tabeli, relevantni nivo aktivnosti se nalaze u Tabeli 1 u dokumentu Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) „Dangerous quantities of radioactive materials – D-values“, (EPR-D-VALUES, 2006).

Radionuklid	Nivo aktivnosti (TBq)
Am-241	$6 \cdot 10^{-2}$
Am-241/Be	$6 \cdot 10^{-2}$
Cf-252	$2 \cdot 10^{-2}$
Cm-244	$5 \cdot 10^{-2}$
Co-60	$3 \cdot 10^{-2}$
Cs-137	$1 \cdot 10^{-1}$
Gd-153	$1 \cdot 10^0$
Ir-192	$8 \cdot 10^{-2}$
Pm-147	$4 \cdot 10^1$
Pu-239/Be ^(*)	$6 \cdot 10^{-2}$
Pu-238	$6 \cdot 10^{-2}$
Ra-226	$4 \cdot 10^{-2}$
Se-75	$2 \cdot 10^{-1}$
Sr-90(Y-90)	$1 \cdot 10^0$
Tm-170	$2 \cdot 10^1$
Yb-169	$3 \cdot 10^{-1}$

(*) – aktivnost je data za radionuklid alfa emiter